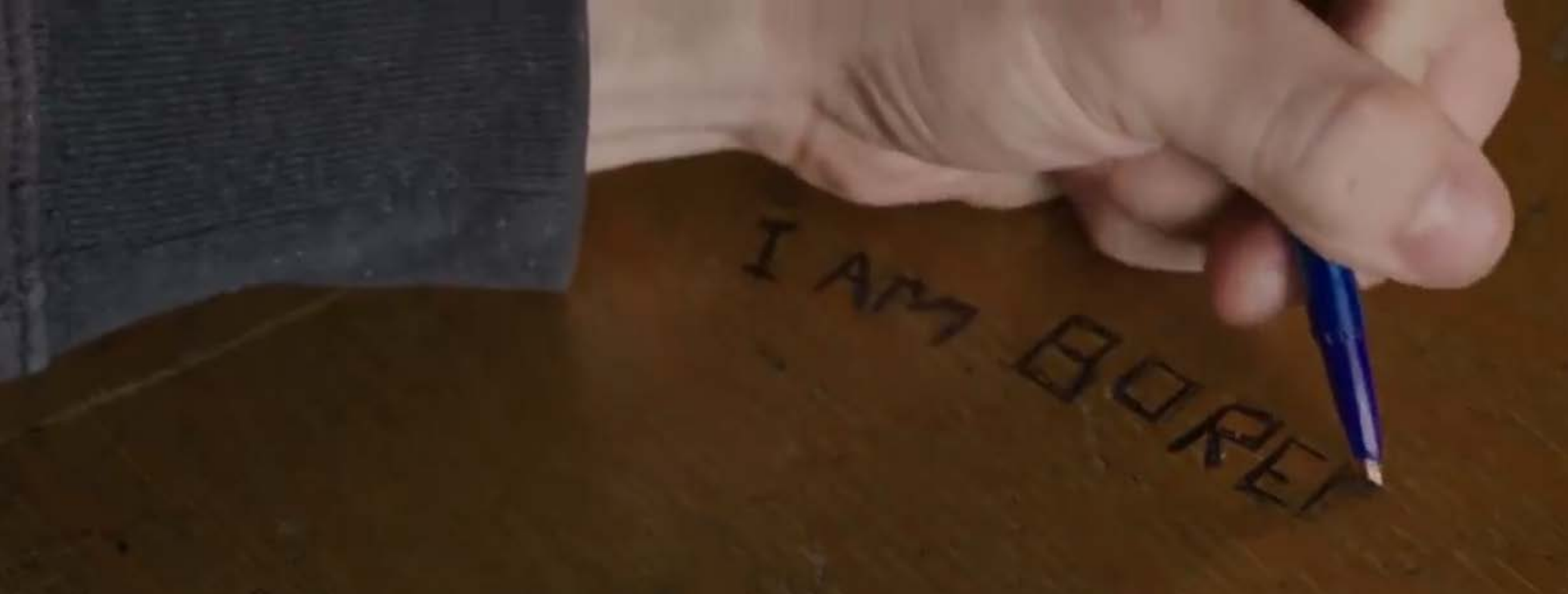

Булінг в школі. Що ми можемо зробити?!

Чітка позиція дорослих у неприйнятті булінгу,
систематичність і несуперечливість,
системність у профілактиці та реагуванні
можуть змінити ситуацію у школі.

С. Стельмах,
декан Факультету наук
про здоров'я, УКУ

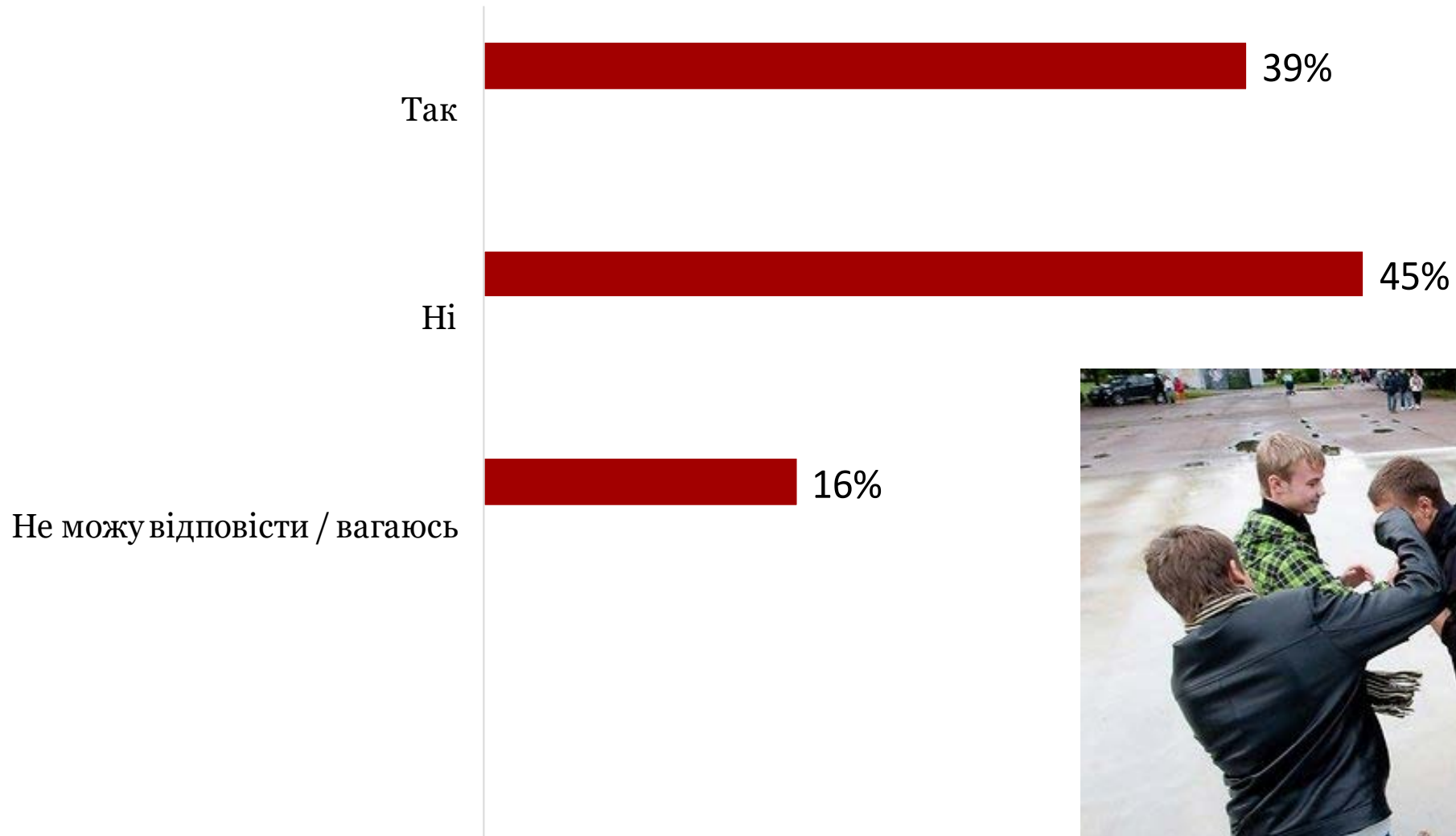

Як виявити булінг?

[ПЕРЕГЛЯД ВІДЕО](#)

"Мені нудно"

Чи ви спостерігали випадки насильства серед дітей?

Що таке булінг?

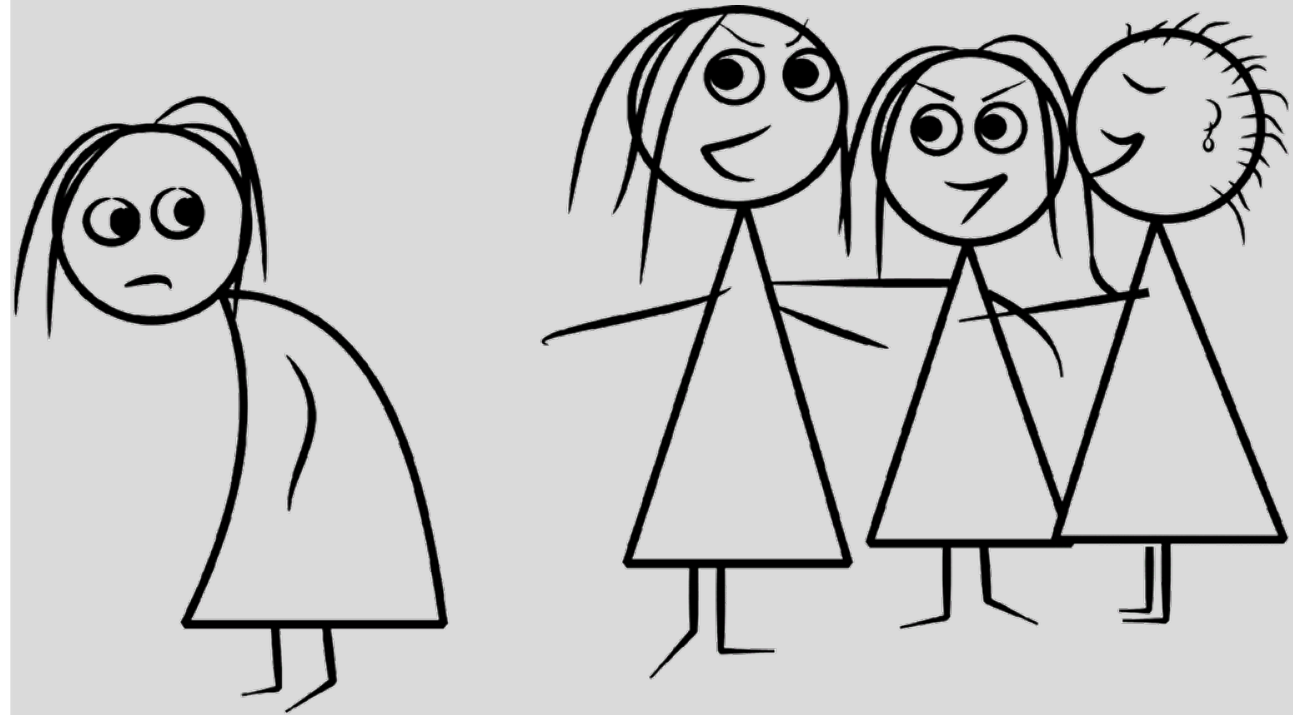
Булінг vs конфлікт

Булінг (цькування) - діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- систематичність (повторюваність) діяння;
- наявність сторін - кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника, та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

Булінг - систематична агресивна поведінка особи чи групи по відношенню до особи, яка не в стані захистити себе, з метою її приниження та підпорядкування.

Конфлікт

- Неусвідомлена дія, часто спровокована емоціями, через бажання відстояти свою думку, ідею, право;
- Рівність учасників (схожі емоції, сила, кожен прагне перемогти, вирішити спір якнайшвидше);
- Виникає спонтанно, спрямований на інших осіб;
- Має позитивні функції - сприяє зростанню, стимулює творчість, розвиває навички комунікації тощо;
- Можливі різні шляхи вирішення

Булінг

- Усвідомлена дія, бажання образити, принизити іншого;
- Нерівність учасників (різні емоції, сила, бажання одного з учасників контролювати іншого, продовжувати знущання);
- Повторюваність дій, певна модель поведінки, орієнтація на тих самих осіб.
- Лише ранить, знецінює;
- Не допускає альтернатив щодо взаємодії кривдника і жертви - лише бажання принизити

Форми булінгу

Словесний (вербальний) булінг – це словесне знущання або залякування за допомогою образливих слів, яке включає в себе постійні образи, погрози й неповажні коментарі про

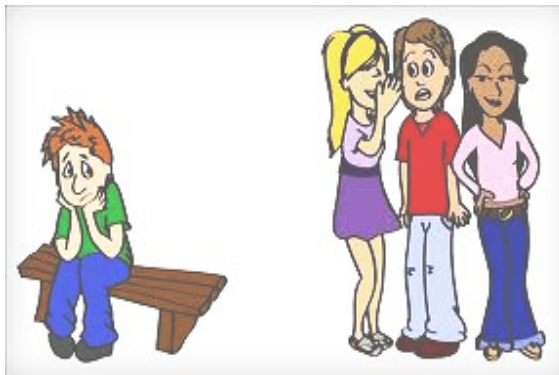

кого-небудь (про зовнішній вигляд, релігію, етнічну приналежність, інвалідність, особливості стилю одягу і т. п.).

Фізичний булінг – нанесення фізичних травм, тілесних ушкоджень, це багаторазово повторювані удари, стусани, підніжки, блокування, поштовхи і дотики небажаним і неналежним чином. До фізичного виду відносять також сексуальне насильство.

Соціальний булінг – соціальне залякування або булінг із застосуванням тактики ізоляції припускає, що когось навмисно не допускають до участі в роботі групи, трапези за обіднім столом, гри, заняття спортом чи громадської діяльності.

Кібербулінг – це насильство в мережі Інтернет, звинуваченні когось з використанням образливих слів, брехні та неправдивих чуток за допомогою електронної пошти, текстових повідомлень і повідомлень у соціальних Мережах.

Суб'єкти (ініціатори насильства, кривдники, спостерігачі)

Батьки учнів

Учень чи група учнів

Працівники освітнього закладу

Об'єкти насильства (жертви, спостерігачі)

Учасники булінгу

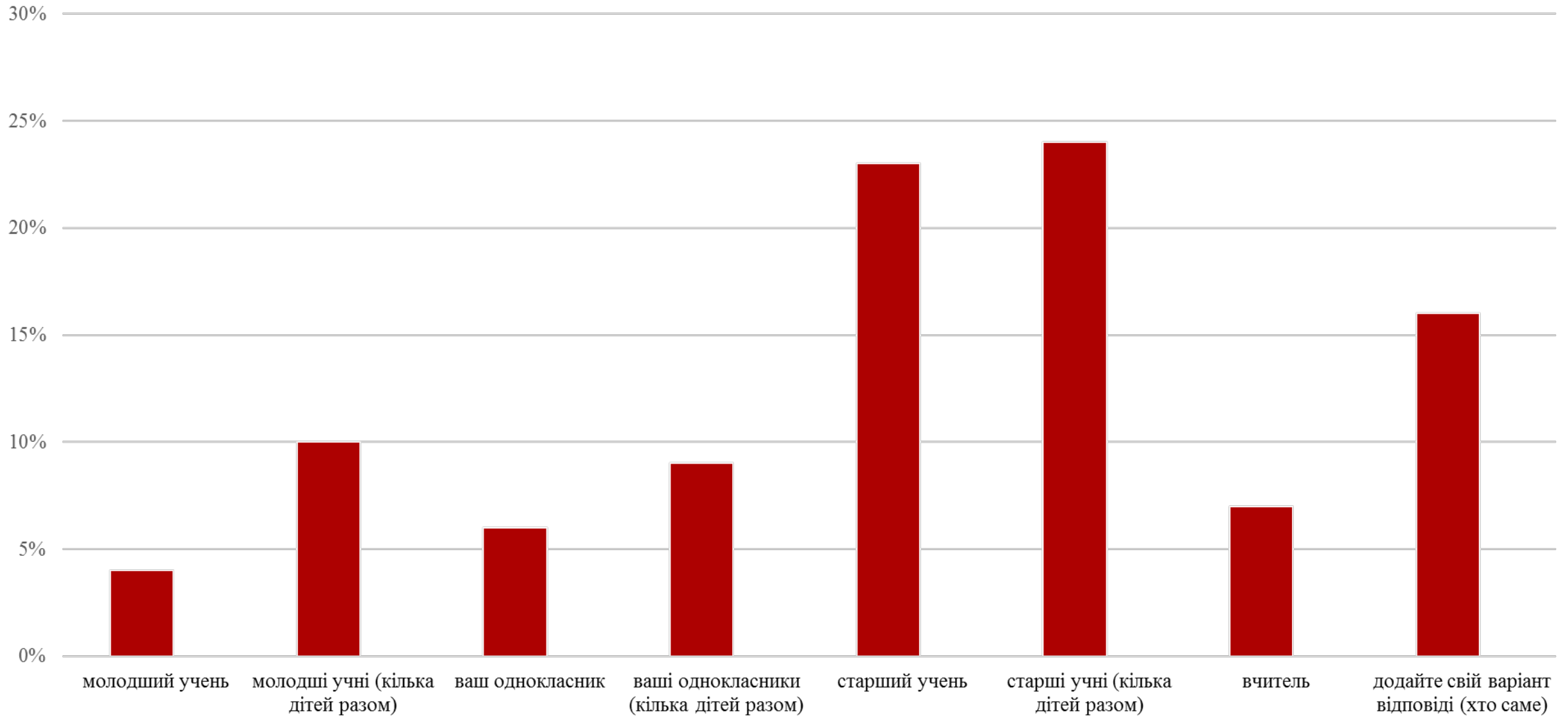
Суб'єкти й об'єкти

- Впевнена в собі особа, схильна до домінування і підпорядкування інших, морально і фізично сильна, емоційно імпульсивна, легко входить в стан гніву, агресії, з низьким рівнем емпатії до своїх жертв, маніпулятор.
- Характеризується проявами девіантної поведінки, часто «задирається» не тільки до своїх однолітків і молодших, але і до старших та дорослих (вчителів, батьків).
- Тривожна дитина, що обумовлено сімейним неблагополуччям, напруженими відносинами з батьками, навчальною неуспішністю і заздрістю до більш успішних учнів з благополучних сімей.
- Невпевнена дитина, яка за допомогою насильства утверджує свій статус в класі чи групі, школі.

Кривдник

Хто як правило чинив насильство?

- Невпевнена в собі особа, з низькою самооцінкою, підвищеною чутливістю до життєвих труднощів і стресів, підвищеною особистісною і ситуативною тривожністю, нездатністю чинити опір насильству, яка не вміє постояти за себе і ефективно спілкуватися з однолітками.
- Часто це фізично слабка або полохлива дитина, яка не вміє демонструвати впевненість і приховувати тривогу і страх.
- Може вирізнятися характерними особливостями «інакшістю»: ростом, кольором волосся, шкіри, фізичними вадами, релігійною та етнічною приналежністю т.п.
- Не має в класі або групі близьких друзів і природної соціальної підтримки з боку більш сильних і високостатусних членів учнівського колективу.
- До неї упереджено ставляться вчителі та інші працівники освітньої установи.
- Дитина з недостатнім рівнем навичок взаємодії з іншими дітьми, з психологічними та поведінковими особливостями, що є провокуючими чинниками.

Жертва булінгу

Чому знущаються над цим учнем/ученицею?

Етапи сприйняття булінгу жертвою

- Прихильник кривдника, який активно і відкрито підтримує насильство, наприклад, сміхом або залученням уваги до ситуації, але сам в нього не включається.
- Пасивний прихильник, якому подобається знущатися, але він не показує явних ознак підтримки.
- Байдушій спостерігач, який не залучається до процесу насильства і не займає певної позиції.
- Прихильники часто самі відчують страх опинитися в ролі жертви, тому не намагаються захистити потерпілого.
- Потенційний захисник жертви, який вважає, що повинен допомогти, але не наважується на активні дії.
- Реальний захисник, який намагається допомогти, може втрутитися, щоб припинити насильство.

Спостерігач

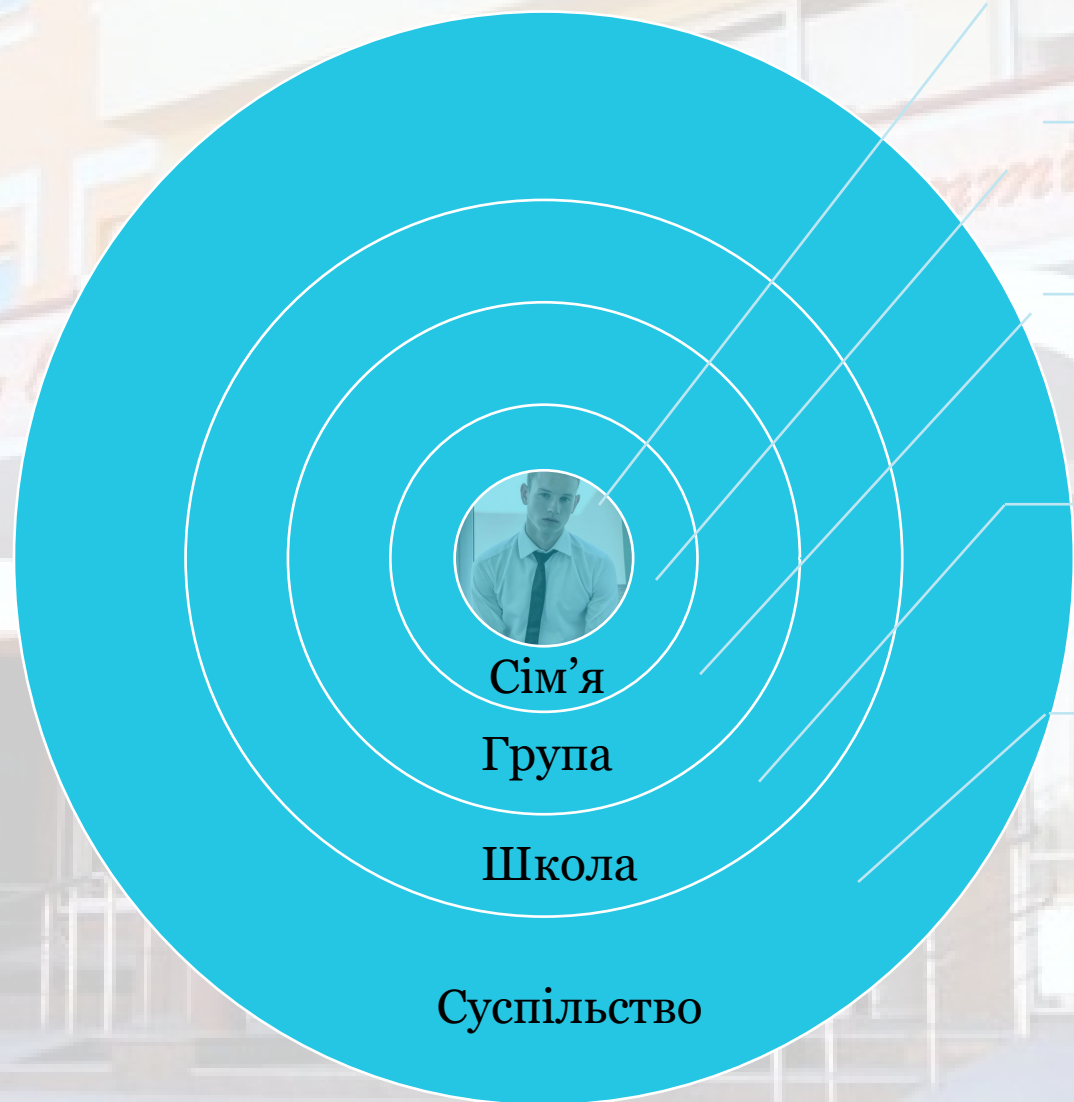

Причини та наслідки булінгу

МОЗГОВИЙ ШТУРМ

Причини виникнення булінгу

Індивідуальні особливості

Сімейні чинники

Групові чинники

Організаційні чинники

Соціальні чинники суспільства

Сім'я

Група

Школа

Суспільство

Наслідки булінгу

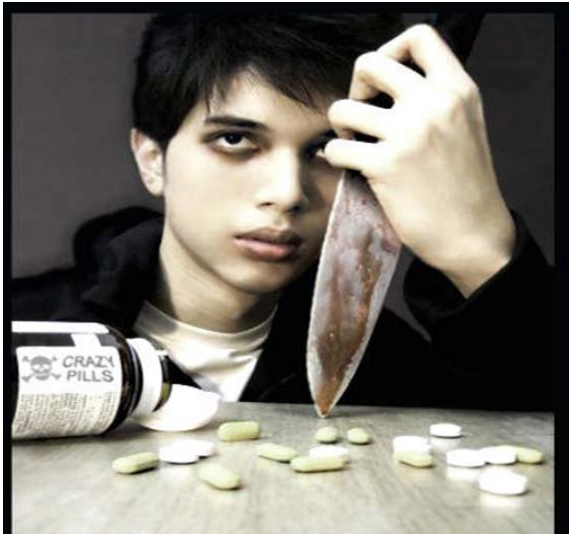
БЛИЖНІ

ВІДДАЛЕНІ

Для жертви

Для кривдника

Для спостерігача

- Фізіологічні
- Когнітивні
- Емоційні

- Поведінкові
- Соціальні

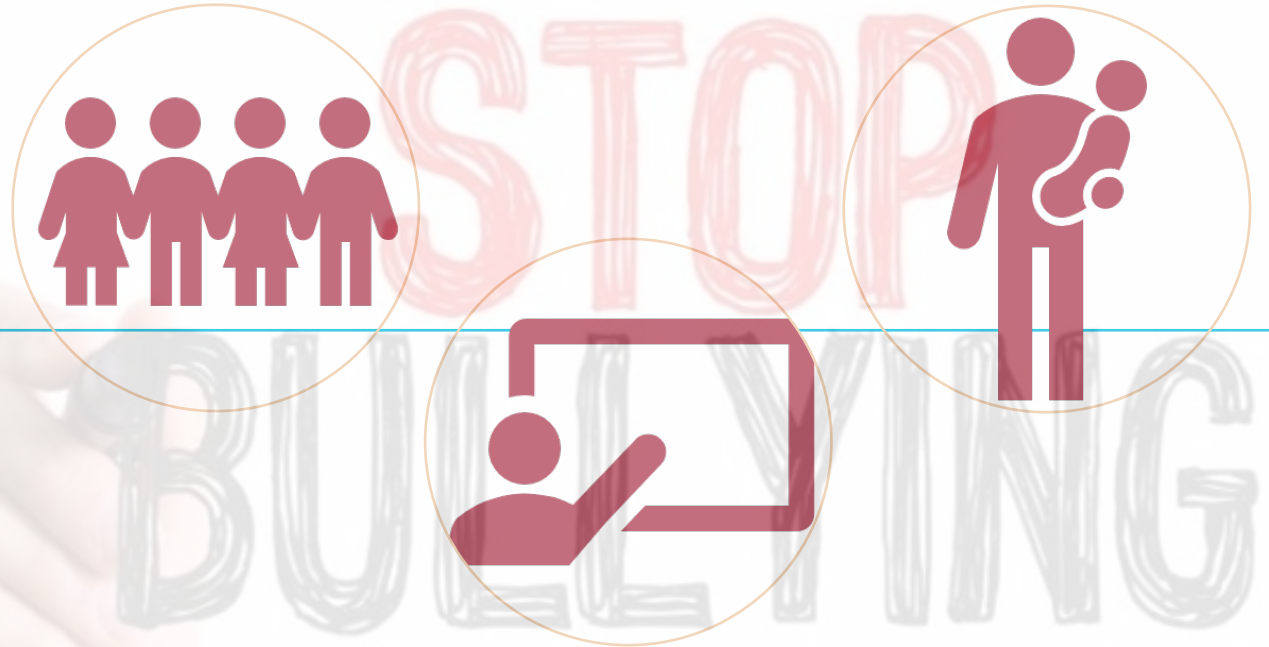
Для освітнього закладу

Для суспільства

Що ми можемо зробити?!

- Діагностика індивідуальних психологічних особливостей, шкільного, класного мікроклімату
- Участь у розробці та дотриманні шкільних політик з протидії булінгу
- Розробка та реалізація програм профілактики
- Підготовка інформаційних матеріалів
- Психоедукація дітей, батьків та вчителів
- Розробка та реалізація корекційних програм
- Інформування та консультування щодо виявлення та протидії булінгу

Індивідуальний рівень

Груповий рівень (класний, шкільний)

Інформаційні ресурси

Посібники, сайти, електронні курси

Корисні посилання щодо теми антибулінгу. Взято з <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shodo-temi-antibulingu>

Запобігання та протидія насильству : методичні рекомендації МОН. Взято з <https://don.kyivcity.gov.ua/files/2018/5/22/mon.pdf>

Протидія та попередження булінгу (цькуванню) в закладах освіти. Онлайн курс. Взято з https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:MON+AB101+2019_T2/about

Предотвращение насилия в образовательных учреждениях. Методическое пособие для педагогических работников /Л.А. Глазырина, М.А. Костенко; под ред. Т.А. Епояна. – М., 2015.

Дякую!

Світлана Стельмах

(050) 524 0109

fnz@ucu.edu.ua

Факультет наук про здоров'я

